

ZAANS
SYMFONIE
ORKEST

scratch 2016
onder leiding van
Piet Hulsbos en Guido Müller

zaterdag 17 september 2016
Doopsgezinde Vermaning en
Koger Kerk, Koog aan de Zaan

De scratch van 2014. Op het programma stonden koren uit de opera's van Verdi. De locatie was de Doopsgezinde Vermaning in Zaandam

Programma:

Koor no. 3: And the Glory

Sinfonia pastorale (orkest)

Koor no. 15: Glory to God

Koor no. 22: Surely, surely

Koor no. 24: All we like sheep

Koor no. 42: Hallelujah

Koor no. 51: Worthy is the Lamb

Koor no. 52: Amen

Het is al weer voor de vierde keer dat het Zaans Symfonie Orkest een scratch organiseert. In 2013, een Ruslandjaar, stond Glinka op het programma. De zangers zongen delen uit de opera 'Een leven voor de Tsaar'.

Een jaar later werd gekozen voor Verdi met onder andere het Slavenkoor uit Nabucco. In 2015 was de scratch gewijd aan de beroemdste koren uit Carmen van Bizet met een prachtige solopartij van Anneleen Bijnen.

Voor dit jaar is gekozen voor een oratorium en wel Messiah van Händel.

De basis van het orkest dat de zangers begeleidt wordt gevormd door de leden van het Zaans Symfonie Orkest. Dat is aangevuld met een vijftiental 'musicerende scratchers'. Sommigen van hen hebben, net als de zangers, slechts één dag geoefend.

De scratch is één van de activiteiten van het Zaans Symfonie Orkest. Voor zondag 20 november 2016 staat een volgend optreden gepland. vindt in de Doopsgezinde Vermaning, Lagedijk 34 in Koog aan de Zaan een familieconcert plaats.

De Vermaning in Koog is de nieuwe repetitielocatie van het orkest en incidenteel dus ook de plaats voor een concert. Het orkest begeleidt dan een vijftal jonge solisten die (delen van) stukken spelen van onder anderen Massenet (Thais Meditation), Telemann (Concert voor altviool), Fauré (Elegie), Mozart (klarinetconcert en pianoconcert). Dat concert begint om 17.00 uur.

In het voorjaar van 2017 volgt een groot concert waarin het orkest onder andere celliste Mariëtte Gort begeleidt in het celloconcert van Schumann.

En in het najaar komt er natuurlijk weer een scratch.

Wilt u meer weten over het Zaans Symfonie Orkest? Bezoek dan de website:

www.zaanssymfonieorkest.nl

Daar vindt u alles wat u weten wilt. Wat recensenten van de eerdere concerten vonden; hoe u donateur kunt worden; bij wie u zich als lid kunt aanmelden; wanneer de repetities zijn enzovoort.

Natuurlijk kunt u ook gewoon schrijven of bellen:

Secretariaat Treilerstraat 49 1503 JC Zaandam
075 6145601

Georg Friedrich Händel werd, net als Bach, in 1685 in Duistland geboren en overleed 75 jaar later in Londen. Hij liet een immens oeuvre na van meer dan

zeshonderd werken: 42 opera's, 29 oratoria, talloze cantates, trio's en duetten en heel veel kerkmuziek. Ook componeerde hij heel veel instrumentale muziek, waaronder orgelconcerten, concerto grossi, hobo- en vioolsonates en kamermuziek.

Händels vader was barbier die zijn carrière eindigde als lijfchirurg van de keurvorst van Brandenburg. Toen de hertog hem eens, Georg was toen een jaar of acht, hoorde spelen bood hij hem een muzikale opleiding aan. Hij werd een befaamd organist, wat hem weinig boeide aangezien hij weinig meer hoefde te doen dan de gemeentezang te begeleiden. Hij was 18 toen hij naar Hamburg vertrok waar hij een aanstelling aanvaardde als tweede violist in een theater. Het verhaal gaat dat een lid van de beroemde Florentijnse familie de Medici hem uitnodigde naar Italië te komen. Hij schreef daar en in Rome, Napels en Venetië tal van stukken die werden uitgevoerd door hemzelf of in die tijd beroemde solisten. Hij verkeerde er in de hoogste kringen.

In 1710 werd Händel hofkapelmeester in Hannover op uitnodiging de graaf van Brunswijk, de jongere broer van de later tot koning benoemde George van Engeland. Al heel snel volgde de uitnodiging om naar Engeland te komen. Hij maakte daar meteen furore: zijn inderhaast geschreven opera Rinaldo werd een ongekend succes.

Händel was achttien, toen hij zich min of meer definitief in Engeland vestigde. Zijn naam vestigde hij met de Water Music gecomponeerd voor een pleziertochtje van

koning George I op de Theems. De kapel maakte muziek, terwijl de bootjes met het tij meedreven. Hij ontving daarna veel opdrachten voor gelegenheidscomposities voor rijke edellieden in wier omgeving hij ook hier verkeerde.

Händel had goed oog in de muzikale ontwikkelingen van zijn tijd. Toen de belangstelling voor opera taande, stortte hij zich op de oratoria, de meeste gebaseerd op mythologische of bijbelse verhalen. Zijn bekendste en ongetwijfeld meest succesvolle oratorium is Messiah, dat op 13 april 1742 voor het eerst in Dublin werd uitgevoerd in een theater. De tekst, voornamelijk gebaseerd op verzen uit het oude testament, is van de Engelse grootgrondbezitter Charles Jennens, die wilde bewijzen dat de komst van Jezus was voorspeld in het oude testament. De uitvoeringen hadden zo'n aanloop dat de dames werd verzocht niet in hoepelrok naar het theater te komen. Zo konden er meer betalende luisteraars in de zaal plaats nemen. Door dit enorme succes besloot Händel zich uitsluitend op Engelstalige koormuziek te richten en nooit meer een opera te schrijven. De Prins van Wales was in 1750 zo onder de indruk van het Halleluja-koor dat hij opstond. In Angelsaksische landen is dit nog steeds de traditie.

Vooraf met zijn in opdracht gemaakte werken verdiende Händel een fortuin, dat hij onder meer investeerde in een groot landgoed en kunst met werken van onder anderen Ruysdael, Titiaan, Rubens en Rembrandt. Na een aantal mislukte staaroperaties werd hij blind, wat hem niet belette orgel te blijven spelen en te dirigeren.

Toen hij in 1759 overleed, kreeg hij een soort staatsbegrafenis en werd hij bijgezet in de Westminster Abbey, George Frederic Handel was helemaal Engels geworden.

Messiah, an Oratorio, ook wel **A New Sacred Oratorio** is een stuk dat niet alleen in de Angelsaksische landen repertoire gehouden heeft. Het hele werk duurt tweeënehalf uur en wordt veel uitgevoerd rond Kerst, maar ook wel met Pasen.

Het was rond 1740 en de muzikale carrière van Händel zat een beetje in het slop: zijn twee laatste opera's waren geflopt en hij merkte wel dat het Engelse publiek niet meer warm liep voor opera's. Hij overwoog dan ook sterk terug te keren naar Duitsland. In die periode opperde zijn tekstschrijver Jennens een oratorium te schrijven, dat uitgevoerd kon worden tijdens de Stille Week wanneer de theaters gesloten zouden zijn en waarmee een uitvoering met een vol huis, en daarmee inkomsten voor Händel, gegarandeerd zou zijn. Zijn eerste proeven met oratoria, waarin hij een evenwicht vond tussen zangsoli en koren, bleken wel succesvol. De meeste behandelden een bijbels onderwerp en dan specifiek uit het oude testament, meestal uit de psalmen.

De tekst voor Messiah bestaat uit een groot aantal losse, korte teksten uit zowel het oude als het nieuwe testament in plaats van een op muziek gezette, afgeronde bijbelse vertelling, zoals in zijn ruim 25 andere oratoria wel het geval is. Het werk is opgesplitst in drie delen. Allereerst de profetieën die in het oude testament de komst van de Messias aankondigen. Daarna het Paasverhaal met de kruisiging, de opstanding en de hemelvaart. Ten slotte de wederkomst.

Händel had slechts 24 dagen nodig om het werk te componeren: van 22 augustus tot 14 september 1741. De eerste eclatante uitvoering was pas op 13 april 1742. Een jaar later werd het ook in Covent Garden uitgevoerd, na een felle discussie of zo'n stuk wel in een theater behoorde te worden opgevoerd. In de loop der jaren heeft Händel steeds aan zijn compositie gesleuteld. Zo zijn van hem alleen al zeker zes bewerkingen bekend. Van de aria's bestaan bijvoorbeeld ook verschillende versies. Wijzigingen werden soms

door hemzelf tijdens repetities aangebracht. De koren bleven overigens steeds ongewijzigd.

Messiah is in opdracht gecomponeerd. William Cavendish, hertog van Devonshire en de vertegenwoordiger van de Engelse koning in Ierland nodigde Händel uit voor medewerking aan een aantal liefdadigheidsconcerten in Dublin. Hij was wel in voor een nieuw avontuur met een nieuw publiek. Hij wilde er vooral zijn wereldlijke successen waaronder Alexander's Feast laten horen. En voor de gelegenheid maakte hij ook wat gewijd werk op basis van teksten die Jennens hem leverde. In nauwelijks één week had hij het eerste deel min of meer klaar. Veel tijd wilde hij er niet aan spenderen, omdat hij absoluut niet wist wat het hem financieel zou opleveren. Niet zeker van zijn zaak, begon hij twee dagen na het voltooien van Messiah aan een nieuw oratorium, Samson. Toen Messiah in 1743 zijn Londense première beleefde was dat in een abonnemenserie. Daarin werd Samson wel en Messiah niet apart genoemd.

In 1789 heeft Mozart een bewerking van Messiah gemaakt. Hij deed dat in opdracht van Gottfried van Swieten voor een uitvoering in zijn Musicalische Cavalirs-Gesellschaft. Mozart maakte zogenaamde 'toegevoegde begeleidingen', dat wil zeggen nieuwe orkestraties, voor het werk. Händels instrumentatie werd namelijk als schraal en onbevredigend ervaren. Mozart voegde daarom meer blazers toe aan de orkestbezetting: twee fluiten, twee klarinetten, twee hoorns en trombones. Bovendien werd de trompetpartij herzien. De blazers ondersteunen of versterken de strijkers, maar krijgen ook soms een meer onafhankelijke melodische rol. De Engelse tekst werd vervangen door een Duitse vertaling. De eerste uitvoering vond plaats in de salons van Johann graaf Esterhazy, o.l.v. Mozart zelf. De uitvoering die u vandaag hoort is die van Mozart, maar weer met de Engelse tekst.

Hieronder volgt de Engelse tekst van de koren, met de vermelding van het bijbelboek waar de passage uit afkomstig is. Daarbij staat de vertaling van de bijbelteksten door het Nederlands Bijbel Genootschap (NBG 1951).

Koor - Jesaja 40:5

And the glory of the Lord shall be revealed, and all flesh shall see it together, for the mouth of the Lord hath spoken it.

En de heerlijkheid des Heren zal zich openbaren en al het levende tezamen zal dit zien, want de mond des Heren heeft het gesproken

Koor - Lucas 2:14

Glory to God, glory to God in the highest and peace on earth, goodwill towards men.

*Ere zij God in den hoge, en vrede op aarde
bij mensen des welbehagens*

Koor - Jesaja 53:4-5a

Surely, He hath borne our griefs and carried our sorrows. He was wounded for our transgressions, He was bruised for our iniquities, the chastisement of our peace was upon Him.

Nochtans, onze ziekten heeft hij op zich zich genomen, en onze smarten gedragen... Maar om onze overtredingen werd hij doorboord, om onze ongerechtigheden verbrijzeld; de straf die ons de vrede aanbrengt, was op hem...

Koor - Jesaja 53:6

All we like sheep have gone astray, we have turned ev'ry one to his own way and the Lord has laid on Him the iniquity of us all.

Wij allen dwaalden als schapen, wij wendden ons ieder naar zijn eigen weg, maar de Here heeft ons aller ongerechtigheid op hem doen neerkomen.

Koor - Openbaringen 19:6, 16 en 11:15

Hallelujah! For the Lord God Omnipotent reigneth. Hallelujah! The Kingdom of this world is become the Kingdom of our Lord and of His Christ; and He shall reign for ever and ever, King of Kings and Lord of Lords! And He shall reign for ever and ever. Hallelujah!

Halleluja! Want de Here, onze God, de Almachtige, heeft het koningschap aanvaard. Het koningschap over de wereld is gekomen aan onze Here en aan zijn Gezalfde en Hij zal als koning heersen tot in alle eeuwigheden. Koning der koningen en Here der heren! En Hij zal als koning heersen tot in alle eeuwigheden. Halleluja!

Koor - Openbaringen 5:12-13

Worthy is the Lamb, that was slain, and hath redeemed us to God by His blood, to receive power, and riches, and wisdom, and strength and honour and glory and blessing. Blessing and honour, glory and power, be unto Him that sitteth upon the throne and unto the Lamb, for ever and ever. Amen.

Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de macht en de rijkdom, en de wijsheid en de sterkte, en de eer en de heerlijkheid en de lof. Hem, die op de troon gezeten is, en het Lam zij de lof en de eer en de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheden. En de vier dieren zeiden: Amen.

